

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

המחלקה לפיקוח תקציבי

התפלגות תשלומי קצבאות הביטוח הלאומי לפי מגזר

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 02 - 6408240 / 1

פקס: 02 - 6496103

www.knesset.gov.il/mmm

כ"ו באייר תשע"ז

22 במאי 2017

כתיבה: אילנית בר, כלכלנית

אישור: עמי צדיק, מנהל המחלקה לפיקוח תקציבי

מסמך זה נכתב לבקשת חברי הכנסת איימן עודה ויוסף ג'בארין ונכללים בו נתונים אודות התפלגות תשלומי קצבאות הביטוח הלאומי לתושבים המתגוררים בישובים יהודיים, בישובים המעורבים ובישובים הערביים.

1. רקע

בשנת 2015 העביר המוסד לביטוח לאומי (להלן המוסד) גמלאות לזכאים בסכום כולל של כ-72.5 מיליארד ש"ח, מתוכם כ-62.5 מיליארד ש"ח לפי חוק הביטוח הלאומי.¹ המוסד לביטוח לאומי לא מפרסם פירוט של מקבלי הגמלאות בחלוקה למגזרים היות ובחוק הביטוח הלאומי אין התייחסות למגזרים, לאום ודת.² בדוח השנתי של המוסד יש פירוט של תשלומי הגמלאות לפי ישובים, בין היתר יש בדוח נתונים על גובה הקצבה הממוצעת ומספר הזכאים לפי ישובים בחלוקה לישובים יהודיים וישובים לא יהודיים. הניתוח להלן מתבסס על נתונים אלו, בהנחה שתשלומים שניתנים לאוכלוסייה שמתגוררת בישובים היהודיים ניתנים לאוכלוסייה היהודית ותשלומים הניתנים לאוכלוסייה שמתגוררת בישובים הלא יהודיים ניתנים לאוכלוסייה מהמגזר הערבי. שבעה ישובים במדינת ישראל מוגדרים כישובים מעורבים, בהם מתגוררים גם יהודים וגם ערבים, אך בפרסומי המוסד לביטוח לאומי אין התייחסות לישובים אלו בנפרד. בעיבודים שערכנו במרכז המחקר והמידע של הכנסת הפרדנו את היישובים המעורבים (לפי הגדרות הלמ"ס)³ וחישבנו בנפרד את הקצבאות שניתנו בישובים אלה.

בטבלה 1 להלן נתונים על מספר התושבים שהתגוררו בישובים יהודיים, בישובים ערביים ובישובים המעורבים בשנת 2015.

טבלה 1 – התפלגות התושבים לפי סוג הישוב, 2015⁴

סוג היישוב	מספר התושבים	שיעור באוכלוסייה
ישובים יהודיים	5,324,200	62.9%
ישובים מעורבים	1,833,300	21.7%
ישובים ערביים	1,308,300	15.5%
סך הכול	8,465,800	100.0%

מנתוני הטבלה עולה כי בשנת 2015 חיו במדינה כ-8.5 מיליון תושבים, מתוכם כ-62.9% בישובים יהודיים, כ-21.7% בישובים מעורבים וכ-15.5% בישובים ערביים.

2. קצבאות המוסד לביטוח לאומי

במסמך זה בחנו את הקצבאות והגמלאות לגביהם מופיע פירוט בקבצים שמפרסם המוסד לביטוח לאומי אודות סטטיסטיקה של הגמלאות לפי ישובים.

¹ המוסד לביטוח לאומי, ירחון סטטיסטי מז-3, **לוח 1.2 – כללי, תשלומי גמלאות, לפי בסיס החוק, מחירים שוטפים וקבועים**, הנתונים נכונים לחודש מרס 2017, כניסה: 9 במאי 2017.

² פרופ' דניאל גוטליב, סמנכ"ל מחקר ותכנון במוסד לביטוח לאומי, דוא"ל: 3 ביולי 2016.

³ לפי הגדרות הלמ"ס ישובים שבהם יש רוב לאוכלוסייה היהודית אך גם מספר ניכר של תושבים ערביים הם ישובים מעורבים. היישובים העירוניים הם: ירושלים, תל אביב-יפו, חיפה, עכו, רמלה, לוד, מעלות-תרשיחא, נצרת עלית ונווה שלום (ישוב כפרי מעורב). הלמ"ס, **קובץ יישובים בישראל – מבוא**, ספטמבר 2015.

⁴ עיבוד של מרכז המחקר והמידע של הכנסת לנתוני המוסד לביטוח לאומי, אוכלוסייה ומקבלי גמלאות לפי יישוב, **היישובים בישראל, מספר התושבים ומספר מקבלי הגמלאות** שנת 2015.

2.1. קצבת זיקנה ושאיירים

בשנת 2015 העביר המוסד לביטוח לאומי קצבאות זיקנה ושאיירים בסכום של כ-28.5 מיליארד ש"ח, המהווים כ-39% מסך הקצבאות ששולמו על-ידו.⁵ קצבת זקנה היא תשלום חודשי למבוטחים קשישים. מגיל הפרישה המותנה (גיל 67 לגברים ו-62 לנשים) ועד גיל הזכאות המוחלט (גיל 70 עבור גברים וגיל 70-67 לנשים בהתאם לתאריך לידתן), רמת הזכאות תלויה בהכנסות הזכאים. החל מגיל הזכאות המוחלט קצבת הזקנה הינה אוניברסלית והיא משולמת ללא קשר להכנסות הזכאים.

בטבלה 2 להלן התפלגות מספר התושבים שקיבלו קצבת זיקנה ושאיירים בשנת 2015, גובה הקצבה הממוצעת והתפלגות מקבלי הקצבה לפי סוג הישוב.

טבלה 2 – התפלגות קצבת זקנה ושאיירים לפי סוג ישוב, 2015⁶

סוג הישוב	מספר מקבלי הקצבה	קצבה חודשית ממוצעת (ש"ח)	התפלגות הקצבה
ישובים יהודיים	634,214	2,509	68.7%
ישובים מעורבים	219,543	2,541	24.1%
ישובים ערביים	61,788	2,684	7.2%
סך הכול	915,545	2,528	100.0%

מנתוני הטבלה עולה שקצבת הזקנה והשאיירים החודשים הממוצעת גבוהה יותר בישובים הערביים: 2,684 ש"ח לעומת 2,541 ש"ח בישובים המעורבים ו-2,509 ש"ח בישובים היהודיים.

כ-68.7% מסך הקצבה הועבר בשנת 2015 לתושבים בישובים היהודיים (דומה לחלקם באוכלוסיית הקשישים כ-69.4%, ראו טבלה 3 להלן), כ-24.1% מהקצבה הועבר לתושבים בישובים המעורבים (דומה לחלקם באוכלוסיית הקשישים, כ-24%) וכ-7.2% מהקצבה הועבר לתושבים בישובים הערביים (דומה לחלקם באוכלוסיית הקשישים, 6.6%).

התפלגות קצבת זקנה ושאיירים תלויה בין היתר בהתפלגות הגילאים בתוך הישובים. בטבלה 3 להלן נתונים על שיעור הגברים בגילאי 65 ומעלה והנשים בגילאי 60 ומעלה מכלל האוכלוסייה בכל אחד מסוגי הישובים, והתפלגות התושבים בגילאים אלו בישובים השונים.

טבלה 3 – התפלגות הגברים בגילאי 65 ומעלה והנשים בגילאי 60 ומעלה לפי סוג ישוב, 2015⁷

סוג ישוב	מספר תושבים	מספר נשים מעל גיל 60 וגברים מעל גיל 65	שיעור ביישוב	שיעור מתוך תושבים בגילאים אלה
ישובים יהודיים	5,324,200	786,700	14.8%	69.4%
ישובים מעורבים	1,833,300	272,200	14.8%	24.0%
ישובים ערביים	1,308,300	75,000	5.7%	6.6%
סך הכול	8,465,800	1,133,900	13.4%	100.0%

⁵ משרד האוצר, אגף תקציבים, [הצעת תקציב המוסד לביטוח לאומי לשנים 2017-2018](#), אוקטובר 2016.

⁶ עיבודים של מרכז המחקר והמידע של הכנסת לנתוני המוסד לביטוח לאומי, אוכלוסייה ומקבלי גמלאות לפי ישוב, [היישובים בישראל, מספר התושבים ומספר מקבלי הגמלאות, היישובים בישראל, קצבה ממוצעת](#), 2015.

⁷ עיבוד של מרכז המחקר והמידע של הכנסת לנתוני המוסד לביטוח לאומי, אוכלוסייה ומקבלי גמלאות לפי יישוב, [היישובים בישראל, מספר התושבים ומספר מקבלי הגמלאות](#) שנת 2015.

מנתוני הטבלה עולה כי שיעור הגברים בגילאי 65 ומעלה והנשים בגילאי 60 ומעלה עומד על 14.8% בישובים היהודיים ובישובים המעורבים, בישובים הערביים שיעורם הוא 5.7%. עוד עולה מהטבלה כי כ-69.4% מהתושבים בגילאים אלו מתגוררים בישובים היהודיים, כ-24.0% בישובים המעורבים וכ-6.6% בישובים ערביים.

2.2. קצבת נכות כללית

קצבת הנכות משולמת למי שנקבעה לו דרגת אי כושר השתכרות או דרגת אי כושר תפקוד. גובה הקצבה משתנה לפי דרגת אי כושר התפקוד ולפי מספר התלויים.

2.2.1. קצבת נכות כללית

קצבת נכות נועדה להבטיח הכנסה מזערית לקיום לנכים שכושרם להשתכר מעבודה או ממשלח ידם נפגע.⁸ בשנת 2015 העביר המוסד לביטוח לאומי קצבת נכות (כולל מענק פטירה ושיקום) בסך כ-8.7 מיליארד ש"ח.⁹ בטבלה 4 להלן מספר מקבלי תשלומי קצבת נכות, הקצבה הממוצעת והתפלגות לפי סוג ישוב.

טבלה 4 – התפלגות קצבת נכות כללית לפי סוג ישוב, 2015¹⁰

סוג ישוב	מספר מקבלי הקצבה	קצבה חודשית ממוצעת (ש"ח)	התפלגות הקצבה
ישובים יהודיים	142,107	2,804	60.4%
ישובים מעורבים	51,342	2,807	21.8%
ישובים ערביים	37,769	3,113	17.8%
סך הכול	231,218	2,855	100%

מנתוני הטבלה עולה כי הקצבה החודשית הממוצעת גבוהה יותר בישובים הערביים – 3,113 ש"ח לעומת קצבה חודשית ממוצעת בסך 2,804 ש"ח בישובים היהודיים ו-2,807 ש"ח בישובים המעורבים. כ-60.4% מהקצבה הועבר בשנת 2015 לתושבים בישובים היהודיים (נמוך מחלקם באוכלוסייה הכללית), כ-21.8% לתושבים בישובים המעורבים (דומה לחלקם באוכלוסייה הכללית) וכ-17.8% לתושבים בישובים הערביים (גבוה מחלקם באוכלוסייה הכללית). אין בידינו נתונים לגבי התפלגות אוכלוסיית הנכים לפי סוגי היישובים.

2.2.2. שירותים מיוחדים

קצבה לשירותים מיוחדים מסייעת לנכים התלויים בעזרת הזולת בביצוע פעולות שגרתיות או נכים הזקוקים להשגחה מתמדת לממן עזרה לסיוע בפעולות אלה.¹¹ בשנת 2015 העביר המוסד לביטוח לאומי גמלה לשירותים מיוחדים בסך כ-1.7 מיליארד ש"ח.¹² בטבלה 5 להלן מספר מקבלי גמלת שירותים מיוחדים, הגמלה הממוצעת והתפלגות לפי סוג ישוב.

⁸ המוסד לביטוח לאומי, [דוח שנתי לשנת 2015, ביטוח נכות כללית](#).

⁹ המוסד לביטוח לאומי, ירחון סטטיסטי, נכות כללית – [לוח 8.1.1 – תשלומי גמלאות נכות כללית וניידות, לפי סוג גמלה – מחירים שוטפים](#).

¹⁰ עיבודים של מרכז המחקר והמידע של הכנסת לנתוני המוסד לביטוח לאומי, אוכלוסייה ומקבלי גמלאות לפי ישוב, [היישובים בישראל, מספר התושבים ומספר מקבלי הגמלאות, היישובים בישראל, קצבה ממוצעת, 2015](#).

¹¹ המוסד לביטוח לאומי, [דוח שנתי לשנת 2015, ביטוח נכות כללית](#).

¹² המוסד לביטוח לאומי, ירחון סטטיסטי, נכות כללית – [לוח 8.1.1 – תשלומי גמלאות נכות כללית וניידות, לפי סוג גמלה – מחירים שוטפים](#).

טבלה 5 – התפלגות גמלת שירותים מיוחדים לפי סוג ישוב, 2015¹³

סוג הישוב	מספר מקבלי הגמלה	גמלה חודשית ממוצעת	התפלגות הגמלה
ישובים יהודיים	32,107	3,108.5	62.3%
ישובים מעורבים	11,075	3,079.9	21.3%
ישובים ערביים	9,040	2,899.6	16.4%
סך הכול	52,222	3,066.3	100.0%

מנתוני הטבלה עולה כי הגמלה החודשית הממוצעת גבוהה יותר בישובים היהודיים – 3,108 ש"ח לעומת גמלה חודשית ממוצעת בסך 3,079 ש"ח בישובים המעורבים ו- 2,899 ש"ח בישובים הערביים. כ-62.3% מהקצבה הועבר בשנת 2015 לתושבים בישובים היהודיים, כ-21.3% לתושבים בישובים המעורבים וכ-16.4% לתושבים בישובים הערביים.

2.2.3. גמלה לילד נכה

גמלה לילד נכה משולמת למשפחות המגדלות את ילדן הנכה בבית. בשנת 2015 העביר המוסד לביטוח לאומי גמלת עבור ילד נכה בסך כ-1.6 מיליארד ש"ח.¹⁴ בטבלה 6 להלן מספר מקבלי גמלת ילד נכה, הגמלה הממוצעת והתפלגות לפי סוג ישוב.

טבלה 6 – התפלגות גמלת ילד נכה לפי סוג ישוב, 2015¹⁵

סוג ישוב	מספר מקבלי הגמלה	גמלה חודשית ממוצעת	התפלגות הגמלה
ישובים יהודיים	29,032	2,532	61.8%
ישובים מעורבים	9,615	2,561	20.7%
ישובים ערביים	7,731	2,699	17.5%
סך הכול	46,378	2,566	100%

מנתוני הטבלה עולה כי הגמלה החודשית הממוצעת גבוהה יותר בישובים הערביים – 2,699 ש"ח לעומת גמלה חודשית ממוצעת בסך 2,561 ש"ח בישובים המעורבים ו- 2,532 ש"ח בישובים היהודיים. כ-61.8% מהקצבה הועבר בשנת 2015 לתושבים בישובים היהודיים (נמוך מחלקם באוכלוסייה הכללית), כ-20.7% לתושבים בישובים המעורבים (נמוך מחלקם באוכלוסייה הכללית) וכ-17.5% לתושבים בישובים הערביים (גבוה מחלקם באוכלוסייה הכללית). אין בידינו נתונים לגבי התפלגות אוכלוסייה זו לפי סוגי היישובים.

2.2.4. ניידות

המוסד מעניק הטבות למי שיש להם ליקויים ברגליים המגבילים אותם בניידות, כדי לסייע להם להשתלב בקהילה ולפתח חיים עצמאיים. ההטבות משולמות מכספי משרד האוצר, על-פי הסכם שנחתם בין משרד האוצר למוסד לביטוח לאומי.¹⁶ בשנת 2015 העביר המוסד גמלת ניידות בסך כ-1.3 מיליארד ש"ח.¹⁷

¹³ עיבודים של מרכז המחקר והמידע של הכנסת לנתוני המוסד לביטוח לאומי, אוכלוסייה ומקבלי גמלאות לפי ישוב, [היישובים בישראל, מספר התושבים ומספר מקבלי הגמלאות, היישובים בישראל, קצבה ממוצעת, 2015](#).

¹⁴ המוסד לביטוח לאומי, ירחון סטטיסטי, נכות כללית – לוח 8.1.1 – תשלומי גמלאות נכות כללית וניידות, לפי סוג גמלה – [מחירים שוטפים](#).

¹⁵ עיבודים של מרכז המחקר והמידע של הכנסת לנתוני המוסד לביטוח לאומי, אוכלוסייה ומקבלי גמלאות לפי ישוב, [היישובים בישראל, מספר התושבים ומספר מקבלי הגמלאות, היישובים בישראל, קצבה ממוצעת, 2015](#).

¹⁶ המוסד לביטוח לאומי, [קצבאות והטבות – ניידות](#), כניסה: 17 במאי 2017.

¹⁷ המוסד לביטוח לאומי, ירחון סטטיסטי, נכות כללית – לוח 8.1.1 – תשלומי גמלאות נכות כללית וניידות, לפי סוג גמלה – [מחירים שוטפים](#).

בטבלה 7 להלן מספר מקבלי גמלת ניידות, הגמלה הממוצעת והתפלגות לפי סוג ישוב.

טבלה 7 – התפלגות גמלת ניידות לפי סוג ישוב, 2015¹⁸

סוג ישוב	מספר מקבלי הגמלה	גמלה חודשית ממוצעת	התפלגות הגמלה
ישובים יהודיים	24,416	2,069	61.2%
ישובים מעורבים	8,214	2,143	21.3%
ישובים ערביים	5,998	2,405	17.5%
סך הכול	38,628	2,137	100.0%

מנתוני הטבלה עולה כי הגמלה החודשית הממוצעת גבוהה יותר בישובים הערביים – 2,405 ש"ח לעומת גמלה חודשית ממוצעת בסך 2,143 ש"ח בישובים המעורבים ו- 2,069 ש"ח בישובים היהודיים. כ-61.2% מהקצבה הועבר בשנת 2015 לתושבים בישובים היהודיים (נמוך מחלקם באוכלוסייה הכללית), כ-21.3% לתושבים בישובים המעורבים (דומה לחלקם באוכלוסייה הכללית) וכ-17.5% לתושבים בישובים הערביים (גבוה מחלקם באוכלוסייה הכללית).

2.3. נפגעי עבודה

חוק ביטוח נפגעי עבודה מעניק למבוטח שאירעה לו פגיעה בעבודה זכות לגמלאות שונות. סוגי הגמלאות האפשריים לנפגעי עבודה כוללים: דמי פגיעה, גמלאות נכות וגמלאות תלויים.¹⁹ בשנת 2015 העביר המוסד לביטוח לאומי כ-5.5 מיליון ש"ח לנפגעי עבודה.²⁰

2.3.1. נכות ותלויים

גמלת נכות מעבודה משולמת למי שנפגע מעבודה ונקבעה לו דרגת נכות של 9% לפחות. גמלת הנכות מעבודה יכולה להינתן כקצבה זמנית או יציבה כאשר הנכות היא קבועה. הגמלה משולמת בשלושה אופנים, בתלות בדרגת הנכות שנקבעה: מענק חד פעמי, קצבה חודשית או היוון הקצבה החודשית. קצבת תלויים משולמת לשאירי מבוטח שנהרג עקב פגיעה בעבודה ולמי שהיו תלויים בו לפרנסתם.²¹ בטבלה 8 להלן מספר מקבלי גמלת נכות ותלויים, הגמלה הממוצעת והתפלגות לפי סוג ישוב.

טבלה 8 – התפלגות גמלת נכות ותלויים לפי סוג ישוב, 2015²²

סוג הישוב	מספר מקבלי גמלה	גמלה חודשית ממוצעת	התפלגות הגמלה
ישובים יהודיים	39,329	3,797	76.8%
ישובים מעורבים	6,867	4,083	14.4%
ישובים ערביים	5,860	2,927	8.8%
סך הכול	52,056	3,737	100.0%

מנתוני הטבלה עולה כי הגמלה הממוצעת גבוהה יותר בישובים המעורבים – 4,083 ש"ח לעומת גמלה ממוצעת בסך 3,797 ש"ח בישובים היהודיים ו- 2,927 ש"ח בישובים הערביים. כ-76.8% מהגמלה הועבר

¹⁸ עיבודים של מרכז המחקר והמידע של הכנסת לנתוני המוסד לביטוח לאומי, אוכלוסייה ומקבלי גמלאות לפי ישוב, [הישובים בישראל, מספר התושבים ומספר מקבלי הגמלאות, הישובים בישראל, קצבה ממוצעת, 2015](#).

¹⁹ המוסד לביטוח לאומי, שנתון סטטיסטי, [נפגעי עבודה – דברי הסבר](#).

²⁰ משרד האוצר, אגף תקציבים, [הצעת תקציב המוסד לביטוח לאומי לשנים 2017-2018](#), אוקטובר 2016.

²¹ שם.

²² עיבודים של מרכז המחקר והמידע של הכנסת לנתוני המוסד לביטוח לאומי, אוכלוסייה ומקבלי גמלאות לפי ישוב, [הישובים בישראל, מספר התושבים ומספר מקבלי הגמלאות, הישובים בישראל, קצבה ממוצעת, 2015](#).

בשנת 2015 לתושבים בישובים היהודיים (גבוה מחלקם באוכלוסייה הכללית), כ-14.4% לתושבים בישובים המעורבים (נמוך מחלקם באוכלוסייה הכללית) וכ-8.8% לתושבים בישובים הערביים (נמוך מחלקם באוכלוסייה הכללית).

2.3.2. דמי פגיעה

דמי פגיעה הם תשלום שהמוסד לביטוח לאומי משלם למבוטח שנפגע בעבודה כפיצוי על אובדן שכר או עבודה, ובתנאי שאינו יכול לעבוד בעבודתו או בעבודה מתאימה אחרת כתוצאה מהפגיעה. דמי הפגיעה משולמים בעד התקופה בה המבוטח לא יכול היה לעבוד ועד תקופה מרבית של 13 שבועות מיום הפגיעה.²³ בטבלה 9 להלן מספר מקבלי דמי פגיעה, הגמלה הממוצעת והתפלגות לפי סוג ישוב.

טבלה 9 – התפלגות גמלת דמי פגיעה לפי סוג ישוב, 2015²⁴

סוג הישוב	מספר מקבלי גמלה	גמלה ממוצעת	התפלגות הגמלה
ישובים יהודיים	45,648	7,012	63.1%
ישובים ערביים	14,148	7,342	20.5%
ישובים מעורבים	13,512	6,146	16.4%
סך הכול	73,308	6,916	100.0%

מנתוני הטבלה עולה כי הגמלה הממוצעת גבוהה יותר בישובים הערביים – 7,342.4 ש"ח לעומת גמלה ממוצעת בסך 7,012 ש"ח בישובים היהודיים ו-6,146 ש"ח בישובים המעורבים. כ-63.1% מהגמלה הועבר בשנת 2015 לתושבים בישובים היהודיים (גבוה מחלקם באוכלוסייה הכללית), כ-20.5% לתושבים בישובים הערביים (גבוה מחלקם באוכלוסייה הכללית) וכ-16.4% לתושבים בישובים המעורבים (נמוך מחלקם באוכלוסייה הכללית).

2.4. נכות ותלויים מאיבה

נפגעי פעולות איבה ובני משפחותיהם זכאים לתגמולים כספיים ולהטבות שונות היועדים לתמוך בהם ולסייע בהחלמתם.²⁵ בטבלה 10 להלן מספר מקבלי גמלאות נכות ותלויים מאיבה, הגמלה הממוצעת והתפלגות לפי סוג ישוב.

טבלה 10 – התפלגות גמלאות נכות ותלויים מאיבה לפי סוג ישוב, 2015²⁶

סוג היישוב	מספר מקבלי גמלה	גמלה חודשית ממוצעת	התפלגות הגמלה
ישובים יהודיים	4,665	3,817	66.3%
ישובים מעורבים	1,787	4,258	28.3%
ישובים ערביים	320	4,516	5.4%
סך הכול	6,772	3,966	100.0%

²³ המוסד לביטוח לאומי, [קצבאות והטבות – נפגעי עבודה](#), כניסה: 21 במאי 2017.

²⁴ עיבודים של מרכז המחקר והמידע של הכנסת לנתוני המוסד לביטוח לאומי, אוכלוסייה ומקבלי גמלאות לפי ישוב, [היישובים בישראל, מספר התושבים ומספר מקבלי הגמלאות, היישובים בישראל, קצבה ממוצעת](#), 2015.

²⁵ המוסד לביטוח לאומי, [קצבאות והטבות – נפגעי פעולות איבה](#), כניסה: 21 במאי 2017.

²⁶ עיבודים של מרכז המחקר והמידע של הכנסת לנתוני המוסד לביטוח לאומי, אוכלוסייה ומקבלי גמלאות לפי ישוב, [היישובים בישראל, מספר התושבים ומספר מקבלי הגמלאות, היישובים בישראל, קצבה ממוצעת](#), 2015.

מנתוני הטבלה עולה כי הגמלה הממוצעת גבוהה יותר בישובים הערביים – 4,516 ש"ח לעומת גמלה ממוצעת בסך 4,258 ש"ח בישובים המעורבים ו- 3,817 ש"ח בישובים היהודיים. כ-66.3% מהגמלה הועבר בשנת 2015 לתושבים בישובים היהודיים (גבוה מחלקם באוכלוסייה הכללית), כ-28.3% לתושבים בישובים המעורבים (גבוה מחלקם באוכלוסייה הכללית) וכ-5.4% לתושבים בישובים הערביים (נמוך מחלקם באוכלוסייה הכללית).

2.5. ילדים

הביטוח הלאומי משלם קצבה חודשית למשפחות שיש להן ילדים עד גיל 18. גובה הקצבה לא תלוי בהכנסות המשפחה. בשנת 2015 העביר המוסד לביטוח לאומי קצבאות ילדים בסך כ-5.4 מיליארד ש"ח.²⁷ בטבלה 11 להלן מספר המשפחות שקיבלו קצבת ילדים, הקצבה הממוצעת והתפלגות לפי סוג ישוב.

טבלה 11 – התפלגות קצבת ילדים למשפחה לפי סוג ישוב, 2015²⁸

קצבת ילדים	מספר משפחות שקיבלו קצבה	קצבה חודשית ממוצעת	התפלגות הקצבה
ישובים יהודיים	707,925	332.7	60.4%
ישובים מעורבים	242,004	346.1	21.5%
ישובים ערביים	189,335	372.3	18.1%
סך הכול	1,139,264	342.1	100.0%

מנתוני הטבלה עולה כי הקצבה החודשית הממוצעת למשפחה גבוהה יותר בישובים הערביים – 372.3 ש"ח לעומת קצבה חודשית ממוצעת בסך 346.1 ש"ח בישובים המעורבים ו- 332.7 ש"ח בישובים היהודיים. כ-60.4% מהקצבה הועבר בשנת 2015 לתושבים בישובים היהודיים (בדומה לחלקם באוכלוסייה הילדים, כ-60.6%, ראו לוח 12 להלן), כ-21.5% לתושבים בישובים המעורבים (דומה לחלקם באוכלוסייה הילדים, כ-20.4%) וכ-18.1% לתושבים בישובים הערביים (דומה לחלקם באוכלוסייה הילדים, כ-19%).

התפלגות הקצבה וגובה הקצבה הממוצעת תלויים במספר הילדים בגיל המזכה בקצבה במשפחה. בטבלה 12 להלן שיעור התושבים מתחת לגיל 17 מכלל האוכלוסייה בכל אחד מסוגי הישובים, והתפלגות התושבים בגילאים אלו בישובים השונים.

טבלה 12 – התפלגות תושבים בגילאי 17 ומטה לפי סוג ישוב, 2015²⁹

סוג הישוב	מספר תושבים	תושבים עד גיל 17	שיעור בישוב	שיעור מתוך התושבים עד גיל 17
ישובים ערביים	1,308,300	532,500	40.7%	19.0%
ישובים יהודיים	5,324,200	1,694,800	31.8%	60.6%
ישובים מעורבים	1,833,300	571,600	31.2%	20.4%
סך הכול	8,465,800	2,798,900	33.1%	100.0%

²⁷ המוסד לביטוח לאומי, ירחון סטטיסטי, ילדים – לוח 6.1 – תשלומי קצבאות ילדים, לפי סוג קצבה, מחירים שוטפים [קבועים](#).

²⁸ עיבודים של מרכז המחקר והמידע של הכנסת לנתוני המוסד לביטוח לאומי, אוכלוסייה ומקבלי גמלאות לפי ישוב, [היישובים בישראל, מספר התושבים ומספר מקבלי הגמלאות, היישובים בישראל, קצבה ממוצעת](#), 2015.

²⁹ עיבוד של מרכז המחקר והמידע של הכנסת לנתוני המוסד לביטוח לאומי, אוכלוסייה ומקבלי גמלאות לפי יישוב, [היישובים בישראל, מספר התושבים ומספר מקבלי הגמלאות](#) שנת 2015.

מנתוני הטבלה עולה כי בישובים הערביים שיעור התושבים מתחת לגיל 17 גבוה יחסית ועומד על 40.7%, בישובים היהודיים השיעור הוא 31.8% ובישובים המעורבים 31.2%. עוד עולה מהטבלה כי כ-60.6% מהתושבים בגילאים אלו מתגוררים בישובים הערביים, כ-20.4% בישובים המעורבים וכ-19.0% בישובים היהודיים.

2.6. דמי לידה

דמי לידה משולמים לאישה עובדת שיצאה לתקופת לידה והורות. דמי הלידה נועדו לפצות את היולדת על אובדן שכרה או הכנסתה בפרק הזמן שאין היא עובדת לרגל ההיריון והלידה.³⁰ גובה דמי הלידה תלוי בהכנסות היולדת לפני הלידה. בשנת 2015 העביר המוסד לביטוח לאומי דמי לידה בסך כ-3.3 מיליארד ש"ח.³¹ בטבלה 13 להלן מספר מקבלי דמי לידה, דמי הלידה הממוצעים והתפלגות לפי סוג ישוב.

טבלה 13 – התפלגות דמי לידה לפי סוג ישוב, 2015³²

סוג ישוב	מספר מקבלי קצבה	קצבה ממוצעת	התפלגות הקצבה
ישובים יהודיים	86,172	24,228	71.5%
ישובים מעורבים	26,970	24,207	22.3%
ישובים ערביים	10,685	16,934	6.2%
סך הכול	123,827	23,594	100.0%

מנתוני הטבלה עולה כי דמי הלידה הממוצעים בישובים היהודיים והמעורבים גבוהים יותר ועמדו על 24,228 ש"ח ו-24,207 ש"ח בהתאמה. בישובים הערביים ממוצע דמי הלידה היה 16,934 ש"ח. עוד עולה מהטבלה כי כ-71.5% מדמי הלידה ניתנו לתושבים בישובים היהודיים (גבוה מחלקם באוכלוסייה), 22.3% לתושבים מעורבים (גבוה מחלקם באוכלוסייה) ו-6.2% לתושבים ערביים (נמוך מחלקם באוכלוסייה).

2.7. מזונות

חוק במזונות נועד לסייע לזכאים לדמי מזונות, אשר החייב אינו מעביר להם את התשלום שנקבע בבית המשפט. המוסד לביטוח לאומי מעביר תשלום דמי מזונות לזכאים לפי הסכום שנקבע בפסק הדין או הסכום הקבוע בחוק (הנמוך מבניהם) וגובה את דמי המזונות מהחייב.³³ בשנת 2015 העביר המוסד לביטוח לאומי תשלומי מזונות בסך כ-395 מיליון ש"ח.³⁴ בטבלה 14 להלן מספר מקבלי דמי מזונות, הגמלה הממוצעת והתפלגות לפי סוג ישוב.

³⁰ המוסד לביטוח לאומי, [קצבאות והטבות – אימהות](#), כניסה: 18 במאי 2017.

³¹ המוסד לביטוח לאומי, ירחון סטטיסטי, אימהות, [לוח 7.1.1 – תשלומי גמלאות אימהות לפי בסיס החוק ולפי גמלה, מחירים שוטפים](#).

³² עיבודים של מרכז המחקר והמידע של הכנסת לנתוני המוסד לביטוח לאומי, אוכלוסייה ומקבלי גמלאות לפי ישוב, [הישובים בישראל, מספר התושבים ומספר מקבלי הגמלאות, הישובים בישראל, קצבה ממוצעת](#), 2015.

³³ המוסד לביטוח לאומי, [קצבאות והטבות – מזונות](#), כניסה: 21 במאי 2017.

³⁴ המוסד לביטוח לאומי, ירחון סטטיסטי, מזונות, [לוח 5.1 – תשלומים ותקבולים לדמי מזונות, מחירים שוטפים וקבועים](#).

טבלה 14 – התפלגות דמי מזונות לפי סוג ישוב, 2015³⁵

התפלגות הגמלה	גמלה חודשית ממוצעת	מספר מקבלי גמלה	סוג ישוב
61.5%	1,894	10,445	ישובים יהודיים
23.0%	1,954	3,778	ישובים מעורבים
15.5%	2,024	2,466	ישובים ערביים
100%	1,927	16,689	סך הכול

מנתוני הטבלה עולה כי דמי המזונות הממוצעים לחודש גבוהים יותר בישובים הערביים – 2,024 ש"ח לעומת 1,954 ש"ח בישובים המעורבים ו-1,894 ש"ח בישובים היהודיים. כ-61.5% מדמי המזונות הועברו בשנת 2015 לתושבים בישובים היהודיים (נמוך מחלקם באוכלוסייה הכללית), כ-23.0% לתושבים בישובים המעורבים (גבוה מחלקם באוכלוסייה הכללית) וכ-15.5% לתושבים בישובים הערביים (דומה לחלקם באוכלוסייה הכללית).

2.8. הבטחת הכנסה

גמלת הבטחת הכנסה מיועדת לתושבי ישראל מעל גיל 20 אשר אין להם מקור קיום או שהכנסתם נמוכה מהרמה המזערית שנקבעה בחוק, עקב נסיבות המפורטות בחוק.³⁶ בשנת 2015 העביר המוסד לביטוח לאומי כ-2.6 מיליארד ש"ח בגין הבטחת הכנסה.³⁷ בטבלה 15 להלן מספר מקבלי הבטחת הכנסה, הגמלה הממוצעת והתפלגות לפי סוג ישוב.

טבלה 15 – התפלגות הבטחת הכנסה לפי סוג ישוב, 2015³⁸

התפלגות הגמלה	גמלה חודשית ממוצעת	מספר מקבלי גמלה	סוג ישוב
41.1%	1,998	41,651	ישובים יהודיים
39.8%	2,273	35,460	ישובים ערביים
19.1%	2,035	18,959	ישובים מעורבים
100.0%	2,107	96,070	סך הכול

מנתוני הטבלה עולה כי דמי הבטחת הכנסה הממוצעים לחודש גבוהים יותר בישובים הערביים – 2,273 ש"ח לעומת 2,035 ש"ח בישובים המעורבים ו-1,998 ש"ח בישובים היהודיים. כ-41.1% מהבטחת הכנסה הועברו בשנת 2015 לתושבים בישובים היהודיים (נמוך מחלקם באוכלוסייה), כ-39.8% לתושבים בישובים הערביים (גבוה מחלקם באוכלוסייה) וכ-19.1% לתושבים בישובים המעורבים (נמוך מחלקם באוכלוסייה).

³⁵ עיבודים של מרכז המחקר והמידע של הכנסת לנתוני המוסד לביטוח לאומי, אוכלוסייה ומקבלי גמלות לפי ישוב, [הישובים בישראל, מספר התושבים ומספר מקבלי הגמלות, הישובים בישראל, קצבה ממוצעת](#), 2015.

³⁶ המוסד לביטוח לאומי, ירחון סטטיסטי, [הבטחת הכנסה – דברי הסבר](#).

³⁷ משרד האוצר, אגף תקציבים, [הצעת תקציב המוסד לביטוח לאומי לשנים 2017-2018](#), אוקטובר 2016.

³⁸ עיבודים של מרכז המחקר והמידע של הכנסת לנתוני המוסד לביטוח לאומי, אוכלוסייה ומקבלי גמלות לפי ישוב, [הישובים בישראל, מספר התושבים ומספר מקבלי הגמלות, הישובים בישראל, קצבה ממוצעת](#), 2015.

2.9. אבטלה

לדמי אבטלה זכאי מובטל אשר עבר תקופת אכשרה שמוגדר בחוק, מלאו לו 20 שנים והוא טרם הגיע לגיל פרישה ואין בידי שירות התעסוקה עבודה מתאימה להציע לו. דמי האבטלה נגזרים משכרו של המובטל בשלושת החודשים שקדמו לתקופת האבטלה, בשיעורים הולכים ופוחתים עם הגידול בשכר. התקופה המרבית לתשלום דמי האבטלה תלויה בגיל ובמצב המשפחתי של המובטל. בשנת 2015 שילם המוסד לביטוח לאומי כ-3.3 מיליארד ש"ח בגין דמי אבטלה.³⁹ בטבלה 16 להלן מספר מקבלי דמי אבטלה, הגמלה הממוצעת והתפלגות לפי סוג ישוב.

טבלה 16 – התפלגות דמי אבטלה לפי סוג ישוב, 2015⁴⁰

סוג היישוב	מספר מקבלי קצבה	קצבה ממוצעת	התפלגות הקצבה
ישובים יהודיים	47,620	3,986	72.9%
ישובים מעורבים	11,266	3,993	17.3%
ישובים ערביים	7,682	3,310	9.8%
סך הכול	66,568	3,909	100.0%

מנתוני הטבלה עולה כי דמי האבטלה הממוצעים גבוהים יותר בישובים היהודיים – 3,986 ש"ח לעומת 3,993 ש"ח בישובים המעורבים ו- 3,310 ש"ח בישובים הערביים. כ-72.9% מהבטחת ההכנסה הועברו בשנת 2015 לתושבים בישובים היהודיים (גבוה מחלקם באוכלוסייה), כ-17.3% לתושבים בישובים המעורבים (נמוך מחלקם באוכלוסייה) וכ-9.8% לתושבים בישובים הערביים (נמוך מחלקם באוכלוסייה).

3. סיכום

במסמך זה בחנו את התפלגות חלק מקצבאות הביטוח הלאומי בשנת 2015 בסך כ-57 מיליארד ש"ח, אשר נתונים לגביהם מפורסמים בדוח המוסד לביטוח לאומי. בטבלאות 17 ו-18 להלן התפלגות סך הקצבאות בין תושבים המתגוררים בישובים היהודיים, הערביים והמעורבים. נציין כי ייתכן שקצבאות שהועברו לתושבים המתגוררים בישובים יהודיים ניתנו לתושבים ערביים המתגוררים בישובים אלו ולהפך.

טבלה 17 – התפלגות קצבאות המוסד לביטוח לאומי (2015, מיליוני ש"ח)⁴¹

סוג היישוב	סך הקצבאות	התפלגות הקצבאות	התפלגות התושבים
ישובים יהודיים	37,315	65.8%	62.9%
ישובים מעורבים	12,600	22.2%	21.7%
ישובים ערביים	6,825	12.0%	15.5%
סך הכול	56,740	100.0%	100.0%

³⁹ משרד האוצר, אגף תקציבים, [הצעת תקציב המוסד לביטוח לאומי לשנים 2017-2018](#), אוקטובר 2016.

⁴⁰ עיבודים של מרכז המחקר והמידע של הכנסת לנתוני המוסד לביטוח לאומי, אוכלוסייה ומקבלי גמלאות לפי ישוב, [היישובים בישראל, מספר התושבים ומספר מקבלי הגמלאות, היישובים בישראל, קצבה ממוצעת](#), 2015.

⁴¹ עיבודים של מרכז המחקר והמידע של הכנסת לנתוני המוסד לביטוח לאומי, אוכלוסייה ומקבלי גמלאות לפי ישוב, [היישובים בישראל, מספר התושבים ומספר מקבלי הגמלאות, היישובים בישראל, קצבה ממוצעת](#), 2015.

טבלה 18 – פירוט התפלגות קצבאות המוסד לביטוח לאומי (2015, מיליארדי ש"ח)

קצבה	סך תשלומים	ישובים יהודיים	ישובים מעורבים	ישובים ערביים
זקנה ושאיירים	27.8	68.7%	24.1%	7.2%
נכות כללית	7.9	60.4%	21.8%	17.8%
ילדים	4.7	60.4%	21.5%	18.1%
אבטלה	3.1	72.9%	17.3%	9.8%
דמי לידה	2.9	71.5%	22.3%	6.2%
הבטחת הכנסה	2.4	41.1%	19.1%	39.8%
נכות ותלויים מעבודה	2.3	76.8%	14.4%	8.8%
שירותים מיוחדים	1.9	62.3%	21.3%	16.4%
ילד נכה	1.4	61.8%	20.7%	17.5%
ניידות	1.0	61.2%	21.3%	17.5%
דמי פגיעה	0.5	63.1%	16.4%	20.5%
מזונות	0.4	61.5%	23.0%	15.5%
נכות ותלויים מאיבה	0.3	66.3%	28.3%	5.4%
סך הכול	56.7	65.8%	22.2%	12.0%

מנתוני הטבלאות עולה כי מסך הקצבאות שנבחנו, כ-65.8% שולמו בשנת 2015 לתושבים בישובים יהודיים, שיעור הגבוה מחלקם באוכלוסייה אשר עומד על כ-62.9%; כ-22.2% שולמו לתושבים בישובים המעורבים, שיעור הגבוה מחלקם באוכלוסייה אשר עומד על כ-21.7%; כ-12% שולמו לתושבים בישובים הערביים, שיעור הנמוך מחלקם באוכלוסייה אשר עומד על כ-15.5%. פערים אלו נובעים מהתפלגות שונה של האוכלוסיות לפי משתנים שונים לפיהן משולמות הקצבאות, בעיקר גיל, נכות וסטטוס משפחתי.

כך, ניתן לציין כי קצבת זקנה ושאיירים מהווה כמחצית מסכום הקצבאות שנבחנו. ההתפלגות של קצבה זו תלויה כאמור בשיעור התושבים בגיל המזכה המתגוררים בכל סוג ישוב. כפי שהוצג לעיל, בישובים היהודיים שיעור האוכלוסייה בגילאים המזכים בקצבת זקנה ושאיירים גבוה יותר מאשר ביתר הישובים. כאשר בוחנים את התפלגות הקצבאות בנטרול קצבת זקנה ושאיירים עולה כי כ-62.9% מהקצבאות שולמו לתושבים בישובים היהודיים, כ-20.4% לתושבים בישובים המעורבים וכ-16.7% לתושבים בישובים הערביים.

